

BALIKESİR
ARKEOLOJİ
BULUŞMALARI

MYCİA
VE ÇEVRE KÜLTÜRLERİ

2021 BİLDİRİLER KİTABI

Balıkesir
KENT KONSEYİ

BALIKESİR ARKEOLOJİ
BULUŞMALARI SEMPOZYUMU
MYSİA ve ÇEVRE KÜLTÜRLERİ
2021 BİLDİRİLER KİTABI

Yayına Hazırlayan

Balıkesir
KENT KONSEYİ

Editörler

Hüseyin Murat ÖZGEN
Serap ALPER
Yasemin POLAT
Nurettin KOÇHAN
Gürcan POLAT
Kaan İREN
Abdullah SOYKAN

Tasarım ve Uygulama

Abdurrahman DOĞAN

Birinci Basım

Kasım 2022

ISBN

978-625-8056-38-9

Baskı ve Cilt

Fotokitap Fotoğraf Ürünleri Paz. ve Tic. Ltd. Şti.
Oruç Reis Mah., Tekstilkent B-5 Blok No: 10-AH111
Esenler - İstanbul
Sertifika No: 47448

İletişim

Ege Yayınları
Abdullah Sokak, No 17, 34433 Beyoğlu - İstanbul
T. +90 (212) 244 75 21 F. +90 (212) 244 32 09
www.egeyayinlari.com.tr info@zerobooksonline.com

Y A Y I N L A R I

©Ege Yayınları

Yazılı izin olmaksızın hangi dil ve ortamda olursa olsun materyalin tamamının veya bir bölümünün çoğaltılması ve elektronik ortamlarda yayımlanması yasaktır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Bu eserde yayımlanan çalışmaların her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

BALIKESİR
ARKEOLOJİ
BULUŞMALARI SEMPOZYUMU

MYCİA
VE ÇEVRE KÜLTÜRLERİ

2021 BİLDİRİLER KİTABI

İÇİNDEKİLER

EDİTÖRYEL SUNUŞ ÖNSÖZ	11 13	AYVALIK ADALARI MİMARİ MİRASININ KORUMA SORUNLARI: BÜYÜK MADEN ADASI ÖRNEĞİ Hasan Sercan SAĞLAM	191
ADRAMYTTEION VE ÇEVRE SAHASI		ANTANDROS VE ÇEVRE SAHASI	
GÜNCEL KÜLTÜR ENVANTERİNİN KAMUSAL PLANLAMA SÜREÇLERİNDEKİ ÖNEMİ: "ADRAMYTTEION (ÖREN) ve KÖRFEZ GÜNEY SAHASI (BURHANİYE – GÖMEÇ - AYVALIK)" ÖRNEĞİ Hüseyin Murat ÖZGEN	17	ANTANDROS NEKROPOLİSİ PİTHOS MEZARLARI İlayda ÜRÜN	211
SEVİLMEMİŞ BİR ŞEHİRDE KORUMA MÜCADELESİ Mehmet Rifat AKBULUT & Seher BAŞLIK & Salih Yekta KARAKULAK	45	ANTANDROS NEKROPOLİSİ MEZAR KONTEKSTLERİNDE GRİ TEK RENKLİ SERAMİKLER Yasemin POLAT	221
ANTİK ADRAMYTTEION LİMANI VE SUALTI ARAŞTIRMALARI Erdoğan ASLAN & L. Ufuk ERDOĞAN & Uğurcan ORHAN	79	DASKYLEİON VE ÇEVRE SAHASI	
ADRAMYTTEION'UN ARKAİK DÖNEM'DEKİ DURUMU VE ŞEHİRLEŞMESİ Hüseyin ERPEHLİVAN	101	MEKÂN ANALİZİ VE DASKYLEİON'DAKİ LYDİA MUTFAĞI Büşra ATALAR YETER	243
SATRAP ORONTES'İN ADRAMYTTEION'DA DARBEDİLDİĞİ DÜŞÜNÜLEN SİKKELERİ Oya YAĞIZ	117	DASKYLEİON ve ÇEVRESİNDE SU ÜRÜNLERİ AVCILIĞI ÜZERİNE ÖN DEĞERLENDİRME Özgün KASAR & Ozan SOYKAN	257
TARİHSEL ÇERÇEVE İÇİNDE ADRAMYTTEION VE ÇEVRESİNDE BİZANS DÖNEMİ Özgü ÇÖMEZOĞLU UZBEK	127	DASKYLEİON'DAN ELE GEÇEN GRAFFİTO SEMBOLLERİN GÖSTERGEBİLİMSEL OLARAK KATEGORİZE EDİLMESİ Özgür KUTLU	277
SON BULGULAR IŞIĞINDA ANTİK ADRAMYTTEION İSKELET TOPLULUĞUNUN ANTROPOLOJİK ANALİZİ İzzet DUYAR & Derya ATAMTÜRK & Ayşegül ŞAHİN & Sadet BIÇAK & Ali Rıza CAN	151	DASKYLEİON İLK ÇAĞ KENTİNDE DOKUMA ATÖLYELERİ VE ÇALIŞMALARI Yeşim KIRMAN	291
EDREMİT (ADRAMYTTEION) KÖRFEZİNDE OĞUZ İZLERİ: TAMGALAR Serap ALPER	163	DASKYLEİON (BALIKESİR) KAZISI HAYVAN KALINTILARININ ANTROPOLOJİK ANALİZİ: ÖN RAPOR İlkem GÜRGÖR & Selcen İLBEY	301
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK EKSENİNDE ENGELSİZ TURİZM: YEŞİL PEDALLAR VE ADRAMYTTEION ANTİK KENTİ Sabriye ÇELİK UĞUZ & Gizem ÖZGÜREL	177	DASKYLEİON (BALIKESİR) KAZISI İNSAN İSKELETLERİNİN PALEOANTROPOLOJİK ANALİZİ: ÖN RAPOR (1988-2013 BULUNTULARI) Selcen İLBEY & İlkem GÜRGÖR & İsmail ÖZER	315

KYZİKOS VE ÇEVRE SAHASI

- KYZİKOS HADRIAN TAPINAĞI'NDAN TYCHE/
TYKHE (FORTUNA) KABARTMA PARÇASI
Ahmet TERCANLIOĞLU & Benan LAFÇI 327
- KYZİKOS HADRIAN TAPINAĞI FRİZ
KUŞAĞI'NDAN BAZI ZIRHLI KABARTMA
PARÇALARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME
Nurettin KOÇHAN 337
- KNİDOS'LU (DATÇA) BÜYÜK MATEMATİKÇİ
EUDOKSUS'UN KYZİKOS'TA (ERDEK) KENDİ
OKULUNDA GELİŞTİRDİĞİ DÜNYA MERKEZLİ
EVREN MODELİ
Osman DEMİRCAN & Edwin BUDDİNG &
M. Emin ÖZEL 351

MYSİA VE ÇEVRE SAHASI

- MERMER BATIKLARI VE PROKONNESOS
Ahmet BİLİR & Mustafa ŞAHİN 363
- HADRIANOUTHERAI ANTİK KENTİNİN
BALIKESİR ATATÜRK PARKINA LOKALİZE
EDİLMESİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME
Ahmet SERT 381
- MODERN BİR BANDIRMA MÜZESİ'NİN BÖLGE
KÜLTÜR VE TURİZMİNE SAĞLAYACAĞI
KATKILAR
Ali ATMACA 399
- PRAXITELES' APOLLO SAUROCTONUS ON
COINS OF APOLLONIA ad RHYNDACUM
Antonio CORSO 407
- BALIKESİR'E BAĞLI HAVRAN İLÇESİNİN
ARKEOLOJİK DEĞERLERİ KÜÇÜK ÇAL TEPE
ÖZELİNDE BÖLGENİN İNCELENMESİ
Aslı SAKA 427
- PARİON GÜNEY NEKROPOLÜ'NDE BİR ANIT
MEZAR: PALEODEMOGRAFİK ANALİZ
Asuman ÇIRAK & Serhan MUCUR
Mustafa Tolga ÇIRAK 443
- MYSİA BÖLGESİNDE BİR BİZANS SAVUNMA
YAPISI: AKHYRAOUS KALESİ
Ayşe SARIHAN 455
- KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE
KURULU KARARLARI GEREĞİ BALIKESİR
KUVA-YI MİLLİYE MÜZESİ TARAFINDAN
ARKEOLOJİK SİT ALANLARINDA
GERÇEKLEŞTİRİLEN SONDAJ KAZILARI
Aytekin YILMAZ 469

- PARION GÜNEY-TAVŞANDERE
NEKROPOLİSİ'NDEN AİLE MEZARI OLMASI
MUHTEMEL BİR MEZAR KONTEKSTİ ÜZERİNE
İLK DEĞERLENDİRMELER
Büşra Elif KASAPOĞLU & Hasan KASAPOĞLU 491

- BALIKESİR İLİ, PREHİSTORİK ve
PROTOHİSTORİK ÇAĞ ARAŞTIRMALARI ve
YERLEŞİMLERİ
Derya YALÇIKLI 525

- ŞİRİNÇAVUŞ ANTİK LİMANI VE ÇEVRESİ
SERAMİK VE KÜÇÜK BULUNTULARI ÜZERİNE
İLK DEĞERLENDİRMELER
Oktay DUMANKAYA &
Evren AÇAR 543

- ARKEOLOJİK MİMARİ PARÇA BELGELEMEDE
YÜKSEK ÇÖZÜNÜRLÜKLÜ FOTOGRAFETRİ
UYGULAMASI: PARİON ODEİONU SAHNE
BİNASI
Hasan KASAPOĞLU & İdil MALGİL 567

- APOLLONIA ad RYNDACUM ANTİK KENTİ ve
2021 YILI TİYATRO KAZILARI ÖN RAPORU
Mustafa ŞAHİN & Derya ŞAHİN
Gonca GÜLSEFA 579

- ANTİK PARİON TOPLUMUNDA 2 NADİR
HASTALIK
Mustafa Tolga ÇIRAK & Serhan MUCUR
Vedat KELEŞ 603

- HADRIANOUTHERAI SİKKELERİ
Mustafa TÜRK 615

- BALIKESİR İLİNDEKİ SİKKE BASAN ANTİK
KENTLER VE SİKKELERİ
Özkan ARIKANTÜRK 633

- ARIKANTÜRK PIŞMIŞ TOPRAK FIGÜRİN
KOLEKSİYONU'NDAN MYSİA BÖLGESİ,
PERGAMON ÜRETİMİ BİNİCİ-SÜVARI
ÖRNEĞİ
Zühal Eylül İÇLİ 643

- TROJAN STATUES AND THE FOUNDATION
OF CONSTANTINOPLE
Alessandra BRAVI 661

- DEĞERLENDİRMELER 683
KAZI ALANLARINDAN FOTOĞRAFLAR 689

MERMER BATIKLARI VE PROKONNESOS

MARBLE WRECKS AND PROKONNESOS

Ahmet BİLİR¹
Mustafa ŞAHİN²

Özet

Antik Çağ'da mermeri ile ünlü Prokonnesos/Marmara Adası'ndan Akdeniz'in dört bir yanına taşınırken batmış olan gemiler bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışma ile birlikte Prokonnesos Mermeri taşıdığı bilinen batıklara ait in-situ verilerin anlaşılması amaçlanmaktadır. Antik yazarların bahsettiği üzere mermer veya taş taşımak için özellikle tasarlanmış gemilerin varlığı bilinmektedir. Bu gemilere ise *navis marmorum* veya *navis lapidaria* isimleri verilmiştir. Bu tür gemilere ait bilinen en erken tarihli örneklerden biri MÖ I. yüzyılda inşa edilmiş olan Klaros Apollon Tapınağı için hazırlanan mimari elemanların taşındığı Kızılburun Batığı'dır. Karadeniz'de Şile açıklarındaki batığın bir sütun kaidesi, beş ion başlığı, iki büyük blok, bir lahit kapağı, birkaç mermer kâse, bir kadın büstü ve bir zırhlı imparator heykeli taşıdığı anlaşılmıştır. Sicilya'nın Akdeniz kıyılarındaki Capo Granitola A batığında ise (MS 225-275) 67 parçadan oluşan ve 350 ton ağırlığında olduğu tahmin edilen yarı işlenmiş haldeki Prokonnesos Mermeri ele geçirilmiştir. Yine İtalya'nın güneyindeki sığıklarda keşfedilen Punto Scifo D batığı, kontekt seramiklerle MS III. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir. Batık ayrıntılı olarak çalışılmış olup bir zamanlar güvertesinde taşıdığı 357,166 tonluk Prokonnesos Mermeri ile Akdeniz'de şimdiye kadar bilinen en ağır tonajlı *navis lapidaria* olarak kayıtlara geçmiştir. Sicilya Marzememi'de tespit edilen ve "Kilise Batığı" olarak adlandırılan batık ise MS 500-550 yılları arasına tarihlendirilmektedir. Bu batığın bir bazilikanın inşaatında kullanılmak üzere set halinde kaideler, sütunlar ve sütun başlıkları taşıdığı anlaşılmaktadır. İstanbul'un Anadolu Yakası sahilindeki Vordonisi Adası yakınında tespit edilen bir batığın ise 18 parçadan oluşan Prokonnesos Mermeri taşıdığı, analizler sonucu kesinleşmiştir.

Anahtar Kelimeler: Prokonnesos, Mermer, Batık, Marmara, Navis Lapidaria

1 Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Bilir, Düzce Üniversitesi, Sualtı Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

2 Prof. Dr. Mustafa Şahin, Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü

Abstract

The subject of this study is the ships that sank while being transported to all of the Mediterranean shores from Prokonnesos/Marmara Island, which was famous for its marble in the Ancient Age. With this study, it is aimed to understand the in-situ data of shipwrecks known to contain Prokonnesos Marble. As the ancient writers mentioned, specially designed ships were built to carry marble or stone. These ships were named *navis marmorum* or *navis lapidaria*. One of the earliest known examples of such ships is the Kızılburun Shipwreck, which carries the architectural elements of the Temple of Apollo at Klaros, built in the 1st century BC. It is understood that the shipwreck, off the coast of Şile in the Black Sea, carried a column base, five Ionic capitals, two large blocks, a sarcophagus lid, several marble bowls, a female bust and an armored emperor statue. Unfinished Prokonnesos Marbles, consisting of 67 pieces and estimated to weigh 350 tons, was recovered from the Capo Granitola A wreck (225-275 AD) on the Mediterranean coast of Sicily. Also discovered in the shallows of southern Italy, the Punto Scifo D shipwreck is dated to the first half of the 3rd century AD with context ceramics. The shipwreck was studied in detail and was recorded as the heaviest tonnage *navis lapidaria* ever known in the Mediterranean, with the 357,166 tons of Prokonnesos Marble it once carried on its deck. The shipwreck, which was discovered in Sicily Marzememi and called the “Church Wreck”, is dated to between 500-550 AD. It is understood that this shipwreck carried pedestals, columns and column capitals as a set to be used in the construction of a basilica. As a result of the analysis, it has been confirmed that a shipwreck found near Vordonisi Island on the Anatolian side of Istanbul contains Prokonnesos Marble, consisting of 18 pieces.

Key Words: Prokonnesos, Marble, Shipwreck, Marmara, Navis Lapidaria

Antik Çağ’da mermer veya türevlerine olan gereksinim, her ne kadar yerel taş ocaklarından karşılanırsa da yüksek kaliteli, renkli veya ucuz maliyetli olanlar için çoğu zaman deniz aşırı mesafelerin kat edilmesi gerekmektedir. Son yıllarda bu organizasyonun daha iyi anlaşılabilmesi adına, mermer batıkları ve mermerlerin kökeninin tespit edilmesine yönelik sualtı arkeolojisi çalışmaları giderek artmaktadır³. Daha önce yapmış olduğumuz sualtı araştırmalarında İstanbul’un Anadolu Yakası ile Prens Adaları arasında kalan, batık Vordonisi Adası mevkiinde, on sekiz parçadan oluşan mermer bloklar tespit edilmiştir. Laboratuvar analizleri sonucunda mermerlerin Prokonnesos kökenli oldukları anlaşılmıştır⁴. Bu bilgidен hareketle Prokonnesos kökenli olduğu tespit edilmiş mermer batıklarının irdelenmesi bu çalışmanın başlıca konusunu oluşturmaktadır.

3 Konu ile ilgili araştırmacılar ve mermer batıklarının dağılım haritaları için bkz. Maischberger 1997, 27, fig. 2; Bernard et al. 1998, 54-5; Pensabene 2002, 34-42; Russel 2011, 139, dn. 5; 142, fig. 8.1.; Russel 2013, Passim; Medaglia 2015, Passim; Bilir et al. 2017, Passim; Bilir 2021, Passim.

4 Bilir 2021, 366.

Taş veya mermer, tıpkı seramik gibi Antik Çağ'dan günümüze ulaşmayı başarabilen başka bir dayanıklı malzemedir. Üzerindeki yontma veya kesme izi dışında jeolojik özelliği, hem üretim tekniği hem de kökeni konusunda bilgi vermektedir. Bu bilgiler ışığında batıkların rotaları takip edilebilmektedir.

Marmara Adası, Saraylar yakınlarındaki mermer yatakları Antik Çağ'da Akdeniz'in en ünlü beyaz mermerlerinden birini üretmiş ve geniş çaplı ihraç etmiştir⁵. Çağlar boyunca Prokonnesos mermeri, Ege ve daha uzak denizlere taşınarak şehirlerin ihtiyaçlarını karşılamıştır⁶. Prokonnesos'un MÖ VI. yüzyıldan itibaren beyaz mermer ürettiği bilinmektedir⁷. Antik kaynaklarda adı geçen bu meşhur mermer çeşidinin Arkaik Dönem'de Efes Artemis Tapınağı ve Klasik Dönem'de Halikarnassos'taki Mausolos'un sarayının duvar kaplamasında kullanıldığı bilinmektedir⁸. Ticari faaliyetleri hızla artan Saraylar mermer ocaklarının Klasik ve Hellenistik Dönemler boyunca Batı Anadolu'da mimari mermer ihtiyacını büyük ölçüde karşıladıkları⁹, Roma İmparatorluk Dönemi'nde ise girilandlı lahitlerin önemli bir üretim merkezi oldukları¹⁰, bölgede çok sayıda bulunan bitmemiş eserler ile doğrulanmakta olup Doğu Roma İmparatorluk Dönemi boyunca da faal oldukları anlaşılmaktadır¹¹.

Yukarıda bahsi geçen dönemlerde Prokonnesos mermerinin tüm Akdeniz coğrafyasına yoğun bir biçimde yayıldığı açıktır. Bu çalışmada sadece sualtı arkeolojisi yöntemleri ile tespit edilmiş ve daha önce yayınlanarak konu ile ilgili bilim dünyası ile paylaşılmış Prokonnesos mermer batıkları irdelenmiştir. Dolayısıyla klasik arkeolojinin uzmanlık alanına giren kara kazılarında veya yapı kalıntılarında bulunmuş Prokonnesos mermeri buluntuları çalışma kapsamı dışındadır.

Antik Çağ'da Kyzikos territoriumundan çıkarılmasından dolayı bu mermer çeşidi *marmorcyzicenum*¹² olarak da biliniyordu. Roma İmparatorluk Dönemi'nde Kyzikos, bu mermerin toplandığı ve sevk edildiği önemli bir merkezdir¹³. Diokletian'ın MS 301 yılında düzenlenen Tavan Fiyatlar Fermanı'nda Prokonnesos mermeri, listedeki on dokuz mermer türünün en ucuzlarından biridir (40 denarii)¹⁴ (Tab. 1). Romalılar özellikle mimaride, çok yaygın bir biçimde Prokonnesos mermerini tercih etmişlerdir. Batıkların

5 Magie 1950, 1:44; Ward-Perkins 1958, 8; 1971, 12; 1980, 328-34; Monna – Pensabene 1977; Asgari 1978, 467, 80; 1988, Passim; 1992, Passim; Walker 1985, Passim; 1988, Passim; Throckmorton 1987, 74-6; Beykan 1988, Passim; Dodge 1991, 39-45, fig. 4; Dodge – Ward-Perkins 1992, 32-5, 61-105, 131-39, 144-51.

6 Walker – Matthews 1997, 53-6.

7 Monna – Pensabene 1977, 151; Rose et al. 2007, 74-5.

8 Vitruvius de Arch. X.7.5; Plinius nat. XXXVI.47.

9 Zoldfoldi – Satir 2003, (Ilion); Cramer 2004, 110-23, (Pergamon); Tykot – Herrmann 2006, (Assos).

10 Ward-Perkins 1958, Passim; 1971, 8, 12; 1980, 328-34; Walker 1985, Passim; 1988, Passim; Dodge – Ward-Perkins 1992, 32-5, 61-105, 131-39, 144-51.

11 Asgari 1978, Passim.

12 Plinius nat. V.44.

13 Monna – Pensabene 1977, 152, 173-174; Aristides Isth. Or. XXVII, 17.

14 Giacchero 1974, Passim; Corcoran – DeLaine 1994, Passim; Arnaud 2007, Passim.

da gösterdiği gibi ihracatın zirvesi MS II. ve III. yüzyıllar arasında gerçekleşmiştir. Bu durum mermerin kısmen ucuz olmasından kaynaklanmaktadır¹⁵. Birbiri ile bağlantılı üretim alanları, taş ocakları ve limanlar Prokonnesos mermerinin üretim ve dağıtım maliyetini düşürmektedir¹⁶. Prokonnesos mermer ocaklarında Asgari tarafından yürütülen araştırmalarda, MS II. yüzyıldan MS VI. yüzyıla kadar değişen aralıklara tarihli lahitler ve heykeller dışında arşitrav blokları, sütun başlık, kaide ve tamburları gibi mimari elemanlar da belgelenmiştir¹⁷. Tespit edilen mimari eserlerin ölçü ve oranlarının tutarlı olmaması, alıcıya ve projeye özgü üretim yapıldığının bir göstergesi olarak yorumlanmıştır¹⁸. Bu ürünlerin sevkiyatı ise Saraylar limanından yapılmıştır¹⁹.

Bilinen en erken dönem mermer batıklarına ait keşifler Kızılburun²⁰, Carry-Le-Rouet²¹ ve Mahdia²² ile yapılmıştır. İmparator Augustus Dönemi'nden itibaren Romalılar, çoğunlukla Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika'daki yataklarından çıkartılan mermerleri deniz yoluyla ithal etmeye başlamışlardır²³. Akdeniz sularında şimdiye kadar mimari taş taşırken batmış 82²⁴ batık tespit edilmiş olup, seramik ve sikkeler yardımıyla tarihlenebilenlerin sayısı ise 42'dir²⁵. Bu batıklar MÖ I. yüzyıl ile MS VI. yüzyıl arasında kalan zaman dilimine yerleştirilmişlerdir²⁶. Çok azı ayrıntılı bir biçimde çalışılırken onların da sadece birkaçında kazı çalışması yapılmıştır²⁷.

Daha önce kazısı yapılmak suretiyle kaldırılarak Bodrum Sualtı Arkeolojisi Müzesi'ne taşınan Kızılburun Sütun Batığı, organizasyonun daha iyi anlaşılması bakımından

15 Giacchero 1974, 210-211.

16 Ward-Perkins 1980, 329; Barresi 2003,105,166.

17 Asgari 1978, Passim; 1988, Passim; 1990, Passim;1992, Passim.

18 Asgari 1990, 117; 1992, 74. Bazı eserler gemiye yüklenmeden önce Prokonnesos taş ocaklarında son haline kavuşmaktadır. Diğer tamamlanmış örnekler için bkz. Merlin – Poinssot 1956, lev. 1-10 (Mahdia Batığı); Ward-Perkins 1971, 8 (Mısır); Waelkens 1982, 50; 1985, 652 (Dokimeion); Dodge – Ward-Perkins 1992, 29, 32, 37.

19 Carlson - Aylward 2010, 154.

20 Carlson 2007, Passim.

21 Kainic 1986, Passim.

22 Hellenkemper-Salies 1994, Passim.

23 Pensabene 2002, 3-32; Lazzarini 2007, 21-28; Beltram – Vittorio 2012, 141.

24 Cádiz E, Benalmadena, Playazo de Rodalquir, Punta del Milagro, Punta de la Mora, La Mirande (Port-Vendres 5), Les Riches Dunes 5, Marseillan Beauséjour, Sète, 'Les Pierres', Saintes-Maries 18, Saintes-Maries 21, Saintes-Maries 22, Rhône Delta, Port-de-Bouc, Les Laurons IX, Les Laurons X, Carry-le-Rouet, Saint Tropez A, Dramont 1, Chrétienne M(3), Leric, Meloria C, Golfo di Baratti B, Capraia C, Capraia D, Porto Nuovo, Punta Sardegna, La Maddalena, Santa Maria, Punta del Francese, Porticcio A, Torre Flavia A, Ladispoli B, Anzio, Salerno, Agropoli, Nicotera, Sant'Antioco B, Skerki Bank F, Capo Boeo, Capo Granitola A, Capo Granitola D, Camarina A, Isola delle Correnti, Marzamemi A, Marzamemi C, Catania, Giardini Naxos, Capo Taormina, Capo Rizzuto, Punta Scifo A, Punta Scifo B (=2), Capo Cimiti, Punta Cicala, Torre Sgarrata, San Pietro in Bevagna, Torre Chianca, Tremiti Islands, Margarina, Sutivan, Izmetište, Veliki Školj, Jakljan, Lixouri, Methone C, Methone D, Sapientza, Antikythera A, Hierapetra, Paros, Cavo Doro, Kızılburun, Şile, Cape Crommyon, Ayas, Arwad C, Caesarea Maritima, Ascalon, Sidi Admad, Salakta, Mahdia.

25 Antikythera A, Caesarea Maritima, Camarina A, Capo Boeo, Capo Granitola A and D, Capo Rizzuto, Carry-le-Rouet, Chrétienne M(3), Dramont I, Giardini Naxos, Isola delle Correnti, Izmetište, La Maddalena, La Mirande, Ladispoli B, Leric, Les Riches Dunes 5, Mahdia, Marseillan Beauséjour, Marzamemi A, Methone C and D, Nicotera, Paros, Porticcio A, Porto Nuovo, Punta del Francese, Punta de la Mora, Punta Scifo A and B, Rhône Delta, Salakta, San Pietro, Santa Maria, Sant Tropez A, Şile, Skerki Bank F, Sutivan, Torre Chianca, Torre Sgarrata, ve Veliki Školj, Russel 2013, 114, n. 102, fig.4.4.

26 Parker 1992, Passim; Royal 2008, 62-3.

27 Carlson 2006, Passim; Carlson 2007, Passim; Carlson 2009, 477.

çalışmamıza ışık tutmaktadır (Res. 1). 1993 yılında Kızılburun'da Cemal Pulak²⁸ tarafından tespit edilen ve 2005 – 2007 yılları arasında, Donny Hamilton ve Deborah Carlson tarafından 43 – 48m arasında değişen derinlikte gerçekleştirilen kazılarda, Prokonnesos kökenli oldukları laboratuvar analizleri ile anlaşılmış sütun tamburları gün ışığına çıkartılmıştır. Geminin başlıca kargosunu ise yarı işlenmiş haldeki sekiz adet sütun tamburu ve bir Dor sütun başlığı oluşturmaktadır²⁹. Bu mimari parçaların gemi üzerindeki orijinal konumlarına sadık bir biçimde deniz tabanındaki dizilimi, geminin hızlı bir biçimde battığını göstermektedir. Geminin ahşap gövdesine ait parçaların, her biri 6 – 7 ton ağırlığındaki mimari elemanların hemen altında ele geçirilmiş olması da bu durumu doğrulamaktadır³⁰. Geminin varış noktasının ise mimari parçaların ölçüm ve analiz sonuçlarının birbirleri ile uyumlu olması neticesinde Klaros'taki Apollon Tapınağı olduğu anlaşılmıştır.

Diğer batık mermer kargolarından elde edilen bulgular Prokonnesos ihracatı ve Prokonnesos'ta üretilen taş ocağı ürünleri ile ilgili Asgari'nin³¹ yorumlarını desteklemektedir. Prokonnesos'un yarı işlenmiş haldeki mermerlerini taşıırken batmış en erken örneği olan Kızılburun dışında başka batıklar da tespit edilmiştir. MS 100 – 125 yıllarına tarihlendirilen Karadeniz'de Şile açıklarındaki batığın bir sütun kaidesi, beş ion başlığı, iki büyük blok, bir lahit kapağı, birkaç mermer kâse, bir kadın büstü ve bir zırhlı imparator heykeli taşıdığı anlaşılmıştır³² (Res. 2). Sicilya'nın Akdeniz kıyılarındaki Cape Granitola A batığında ise (MS 225-275) 67 parçadan oluşan ve 350 ton ağırlığında olduğu tahmin edilen yarı işlenmiş haldeki Prokonnesos mermeri ele geçirilmiştir³³ (Res. 3). Bununla birlikte batıkta Paros ve Verde Antico gibi diğer mermer yataklarına ait küçük kesimli parçalar da ele geçirilmiştir. Yine İtalya'nın güneyindeki sığırlıklarda keşfedilen Punto Scifo D batığı, kontekst seramiklerle MS III. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir (Res. 4). Batık ayrıntılı olarak çalışılmış olup bir zamanlar güvertesinde taşıdığı 357,166 tonluk Prokonnesos Mermeri ile Akdeniz'de şimdiye kadar bilinen en ağır tonajlı *navis lapidaria* (taş gemisi) olarak kayıtlara geçmiştir. Geminin kargosunu ise 54 adet farklı ebat ve ağırlıktaki düzgün kesilmiş bloklar oluşturmaktadır³⁴. Sicilya Marzememi'de tespit edilen ve "Kilise Batığı" olarak adlandırılan batık MS 500-550 yılları arasına tarihlendirilmektedir (Res. 5). Bu batığın bir bazilikanın inşaatında kullanılmak üzere set halinde kaideler, sütunlar ve sütun başlıkları taşıdığı anlaşılmaktadır³⁵. Gemi muhtemelen İmparator Justinianus Dönemi'nde, Prokonnesos'tan yüklenmiş olmalıdır. Sütunların uzunluğu 3,4 m olup benzer örneklerine Prokonnesos'ta rastlanmıştır³⁶. 18 parçadan

28 Pulak – Rogers 1994, *Passim*.

29 Carlson 2006, *Passim*; 2007, *Passim*; 2009, *Passim*; Calson – Atkins 2008, *Passim*; Carlson – Aylward 2010, 145.

30 Carlson – Aylward 2010, 146.

31 Asgari 1990, 117; 1992, 74.

32 Beykan 1988, *Passim*; Rockwell 1993,93.

33 Purpura 1977, *Passim*; 1983, *Passim*;1991, *Passim*.

34 Medaglia 2015, *Passim*.

35 Throckmorton 1987, 84-5.

36 Asgari 1992, *Passim*; Carlson – Aylward 2010, 155, n. 39.

oluşan Vordonisi Batığı ile ilgili tam bir tarihleme yapılamamış olsa da analizler sonucunda Prokonnesos kökenli olduğu anlaşılmıştır (Res. 6).

Saraylar Köyü'nün liman nekropolünde 1998 yılında bulunmuş ve Bandırma Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmekte olan MS II.-III. yüzyıl aralığına tarihli bir mezar steli üzerinde gemi betimlemesi yer almaktadır (Res. 7). Jones ve Günsenin mezar steli üzerindeki geminin tıpkı Kızılburun Batığı'nda olduğu gibi sütun tamburları taşıdığını düşünmektedir³⁷. Bu nedenle belki de şimdiye kadar ki tek Prokonnesos mermeri taşıyan açavela gönderi yelkenli *navis marmorum* tasviri olması bakımından önemlidir.

Sonuç olarak Prokonnesos mermerinin Arkaik Dönem'den başlayarak, Osmanlı Dönemi'ne değin yoğun bir biçimde geniş coğrafyalara dağıtımı yapılmıştır. Bu süreçte denizcilerin kısa, orta ve uzun mesafelere farklı çözüm önerileri getiren taşımacılık yöntemlerini kullandıkları anlaşılmaktadır. Bunun sebebi uzun mesafeli sevkiyatların son derece pahalıya mal olması ve hatta verimli bir yükleme yapılmaması durumunda taşınan yükün kendisinden daha fazla maliyet gerektirmesi ile açıklanabilir. Vordonisi (18 parça) ve Şile batıkları örneğinde olduğu gibi Marmara ve Karadeniz gibi kısa mesafelerde daha az yük kapasitesine sahip mermer gemileri tercih edilirken, Batı Akdeniz'e uzanan yolculuklarda Punto Scifo D (54 parça) ve Capo Granitola A (67 parça) örneklerinde olduğu gibi daha fazla yük kapasitesine sahip görece büyük gemiler kullanılmıştır (Har. 1).

Böylelikle Hellenistik Dönem ve muhtemelen öncesinde kırım tehlikesine karşı, sütunların tamburlar halinde küçük boyutlu olarak gemilere yerleştirildiği, Roma İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağ'da ise daha fazla risk alınarak yekpare sütunların ve büyük blokların taşınabildiği anlaşılmaktadır.

Kaynakça

Antik Kaynaklar

- Aristeides Isth.,
- Aelius Aristeides, *Orations, Volume I*, with an English trans. By Michael Trapp (ed.), Loeb Classical Library 533, Harvard University Press, Cambridge, 2017.
- Plin.*nat*,
- Pliny the Elder, *The Natural History of Pliny*, (trans. Bostock, J. – Riley, H.T.), Vol. I, London, 1855.
- Vitruv. *de Arch.*
- Vitruvius, *De Architectura, On Architecture*, (with an English translation by Granger, F.), Vol. I 2002, vol. II 2004, London-New York, 2002-2004; Vitruvius, *Mimarlık Üzerine On Kitap*, (çev. Güven, S.), İstanbul, 1998.

37 Jones – Günsenin 2021, 45, 48.

Modern Kaynaklar

- Altınok *et al* 2001
- Altınok, Y. – Ersoy, S. – Yalçiner, A. C. – Alpar, B. – Kuran, U., “Historical Tsunamis in the Sea of Marmara”, *International Tsunami Symposium ITS*, 4, 4-2, NOAA/PMEL, Seattle, WA. 2001, 527-534.
- Alessio – Zaccaria 1997
- Alessio, A. – Zaccaria, A., Nuove ricerche sul relitto di San Pietro in Bevagna (Manduria-Taranto), in *Atti del Convegno Nazionale di Archeologia Subacquea, Anzio 1996*, Bari, 1997, 211-224.
- Arnaud 2007
- Arnaud, P., “Diocletian’s Prices Edict: The Prices of Seaborne Transport and the Average Duration of Maritime Travel”, *Journal of Roman Archaeology* , 20, 2007, 321-336.
- Asgari 1978
- Asgari, N., “Roman and Early Byzantine Marble Quarries of Proconnesus”, Akurgal, E. (ed.), *The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology, Ankara-İzmir 23-30/IX/1973*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Vol. 1, Ankara, 1978, 467-80.
- Asgari 1988
- Asgari, N., “*The Stage of Workmanship of the Corinthian Capital in Proconnesus and Its Export Form. Classical Marble: Geochemistry, Technology, Trade*”, Herz, N. – Waelkens, M. (eds.), *Proceedings of the NATO Advanced Research Workshop on Marble in Ancient Greece and Rome: Geology, Quarries, Commerce, Artifacts*, Kluwer, Boston, 1988, 115-25.
- Asgari 1990
- Asgari, N., “Objects de marbre finis, semi-finis et inachevés du Proconnese”, Waelkens, M. (ed.), *Pierre Etemelle du Nil au Rhin: Carrières et Préfabrication*, Crédit Communal, Brussels, 1990, 107-126.
- Asgari 1992
- Asgari, N., “Observations on Two Types of Quarry-Items *from Proconnesus: Column-Shafts and Column-Bases*”, Waelkens, M. - Herz , N. – Moens, L. (eds.), *Ancient Stones: Quarrying, Trade and Provenance. Interdisciplinary Studies on Stones and Stone Technology in Europe and Near East from the Prehistoric to the Early Christian Period*, Leuven University Press, Leuven, 1992, 73-80.
- Baletti *et al.* 2015
- Baletti, C. – Beltrame, C. – Costa, E. – Guerra, F. – Vernier, P. “Underwater Photogrammetry and 3D Reconstruction of Marble Cargos Shipwreck”, Menna, F. – Nocerino, E. – Del Pizzo, S. – Bruno, F. – Remondino, F. (eds.), *The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences, Volume XL-5/W5, 2015 Underwater 3D Recording and Modeling, 16-17 April 2015, Piano di Sorrento, Italy, 2015*, 7-13.

- Barresi 2003
- Barresi, P., *Province dell'Asia Minöre. Costo dei marmi, architettura pubblica e committenza*, Roma, 2003.
- Beltrame *et al.* 2016
- Beltrame, C. – Lazzarini, L. – Parizzi S, “The Roman Ship ‘punta Scifo d’ and its Marble Cargo (Crotone, Italy)”, *Oxford Journal of Archaeology*, 35/3, 2016, 295-326.
- Beltram – Vittorio 2012
- Beltram, C. – Vittorio, V., “Roman Ships Carrying Marble: Were These Vessels in Some Way Special?”, Günsenin N. (ed.), *Between Continents Proceedings of the Twelfth Symposium on Boat and Ship Archaeology, Istanbul 2009*, Ege Yayınları, İstanbul, 2012, 141-148.
- Berlinghieri – Paribeni 2011
- Berlinghieri E.F.C. – Paribeni A., “Byzantine merchant ships and marble trade: New data from the central mediterranean”, *Skyllis, Zeitschrift für Unterwasserarchäologie*, 11, 1, 2011, 64-75.
- Bernard *et al.* 1998
- Bernard, H. – Bessac, J.C. – Mardikian, P. – Feugère, M., “L'épave romaine de marbre de Porto Novo”, *Journal of Roman Archaeology*, 11, 1998, 53-81.
- Beykan 1988
- Beykan, M., “The Marble Architectural Elements in Export-Form from the Sile Shipwreck”, Herz, N. – Waelkens, M. (eds.), *Classical Marble: Geochemistry, Technology and Trade*, Kluwer, Boston, 1988, 127-137.
- Bilir *et al.* 2017
- Bilir, A. – Gündüz, S. – Ciner, C., “2016 Yılı Vordonisi Sualtı Araştırmaları”, *Tina Denizcilik Arkeolojisi Dergisi*, 8, 2017, 132-150.
- Bilir 2021
- Bilir, A., “Vordonisi Adası'ndan Bir Mermer Batığı: *Navis Marmorum?*”, H. Bulut (ed.), *Arkeolojide Taşları Konuş(tur)uyoruz Taş Aletler, Yorum ve Yaratıcılık*, İstanbul, 2021, 357-384,
- Carlson 2006
- Carlson, D. N., “A Monumental Cargo: The Roman Column Wreck at Kizilburun, Turkey”, *The Institute of Nautical Archaeology Quarterly*, 33/1, 2006, 3-10.
- Carlson 2007
- Carlson, D. N., “An Uplifting Summer: The 2006 Excavation Season at Kizilburun, Turkey”, *The Institute of Nautical Archaeology Quarterly*, 34(1), 2007, 3-10.
- Carlson 2009
- Carlson, D. N., “A Marble Cargo of Monumental Proportions: The Late Hellenistic Shipwreck at Kizilburun, Turkey”, Jockey, P. (ed.), *Marbres et autres roches de la Méditerranée antique: Etudes interdisciplinaires*, Paris and Aix-en-Provence: Maisonneuve & Larose and Maison

Méditerranéenne des Sciences de l'Homme, 2009, 475-94.

- Carlson – Atkins 2008
- Carlson, D. N. – Atkins, C. E., “Leaving No Stone Unturned: The 2007 Excavation Season at Kizilburun, Turkey”, *The Institute of Nautical Archaeology, The INA Annual 2007*, 2008, 22-28.
- Carlson – Aylward 2010
- Carlson D. N. – Aylward, W., “The Kızılburun Shipwreck and the Temple of Apollo at Claros”, *American Journal of Archaeology*, 114/1, 2010, 145-159.
- Corcoran – DeLaine 1994
- Corcoran, S. – DeLaine, J., “The Unit Measurement of Marble in Diocletian’s Prices Edict”, *Journal of Roman Archaeology*, 7, 1994, 263-273.
- Cramer 2004
- Cramer, T., *Multivariate Herkunftsanalyse von Marmor auf petrographischer und geochemischer Basis* (Ph.D. diss., Technische Universität), Berlin, 2004.
- Dodge 1991
- Dodge, H., “Ancient Marble Studies: Recent Research”, *Journal of Roman Archaeology*, 4, 1991, 28-50.
- Dodge – Ward-Perkins 1992 Dodge, H. – Ward-Perkins, B., *Marble in Antiquity: Collected Papers of J. B. Ward-Perkins* (*Archaeological Monographs of the British School at Rome 6*), London, 1992.
- Giacchero 1974
- Giacchero, M., *Edictum Diocletiani et Collegarum De Pretiis Rerum Venalium. Vol. 1.*, Istituto di Storia Antica e Scienze Ausiliarie, Genova, 1974.
- Hellenkemper-Salies 1994
- Hellenkemper-Salies, G., “Der antike Schiffsfund von Mahdia. Entdeckung und Erforschung”, Hellenkemper-Salies, G. – von Prittwitz Gaffron H. H. – Bauchhenss, G. (eds.), *Das Wrack. Der antike Schiffsfund von Mahdia. Band I*, Rheinisches Landesmuseum Sergi Katalogu, 08 Eylül 1994 – 29 Ocak 1995 Bonn, 1994, 5-32.
- Jones – Günsenin 2021
- Jones, M. R. – Günsenin, N., “A Roman Sprit-Rigged Vessel Depiction from Marmara Island (Proconnesos), Turkey”, *International Journal of Nautical Archaeology*, 50/1, 2021, 45 - 54.
- Kainic 1986
- Kainic, P., “Deux epaves antiques livrent leur cargaison”, *Archeologia* 209, 1986, 6-9.
- Lazzarini 2007
- Lazzarini, L., *Poikiloi Lithoi, Versicolores Maculae: i marmi colorati della Grecia antica. Storia, uso, diffusione, cave, geologia, caratterizzazione scientifica, archeometria, deterioramento*, Pisa and Rome, 2007.

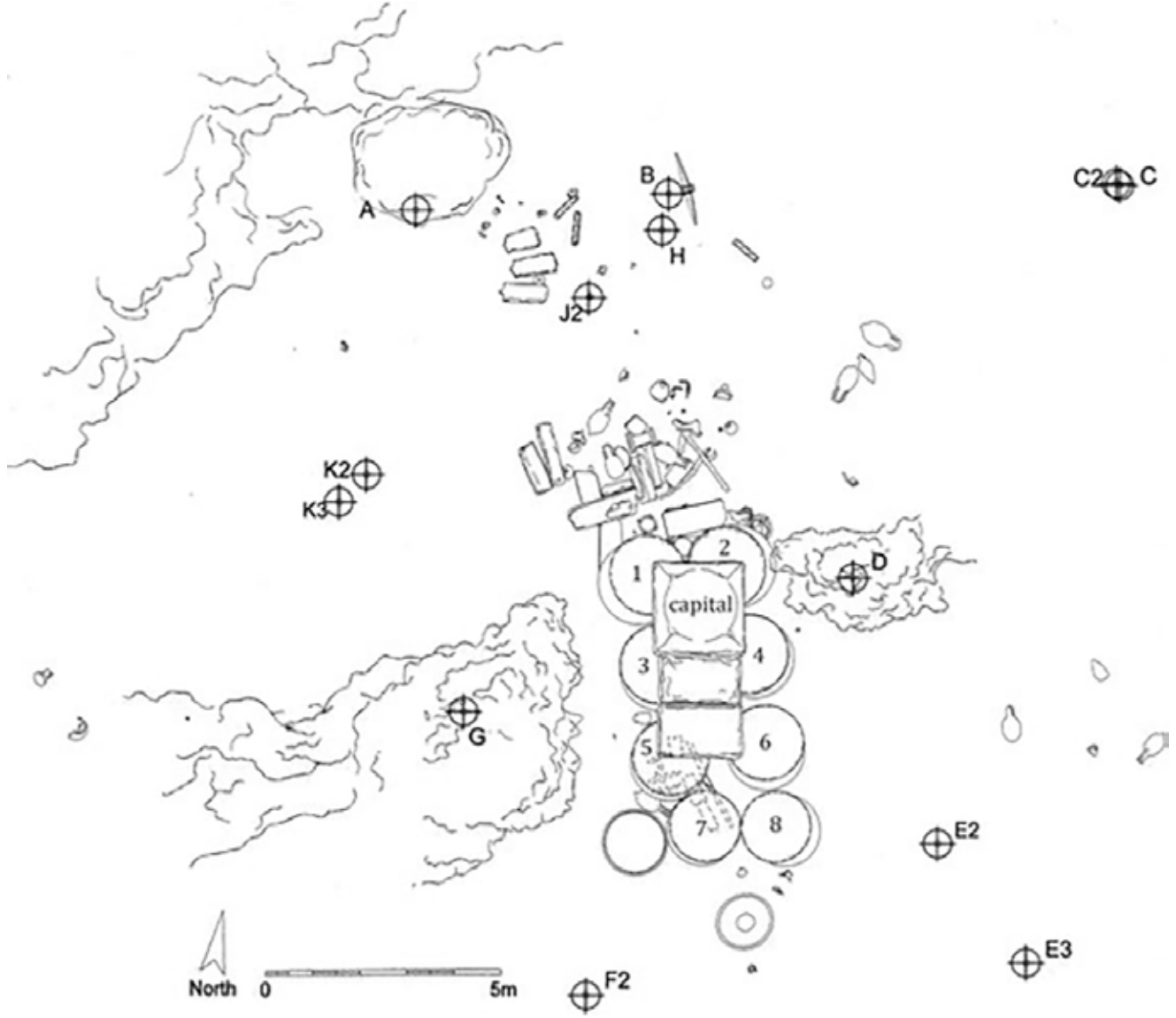
- Magie 1950
- Magie, D., Roman Rule in Asia Minor: To the End of the Third Century After Christ. 2 vols., Princeton University Press, Princeton, 1950.
- Medaglia et al. 2013
- Medaglia, S. – Beltrame, C. – Lazzarini, L., “La navis marmorum di età romana ‘Punta Scifo D’ (Crotone)”, *Risultati preliminari della prima campagna di indagini subacquee* Rivista di Archeologia, XXXVII, 2013, 137-165.
- Medaglia 2015
- Medaglia, S., La navis lapidaria Punta Scifo D. Guida all’Itinerario archeologico subacqueo, Calabria, 2015.
- Merlin – Poinssot 1956
- Merlin, A. – Poinssot, L., “Eléments architecturaux trouvés en mer près de Mahdia”, *Karthago*, 7, 1956, 59-125.
- Monna – Pensabene 1977
- Monna, D. – Pensabene, P., Marmi dell’Asia Minore, Consiglio Nazionale delle Ricerche, Rome, 1977.
- Parker 1992
- Parker, A. J., *Ancient Shipwrecks of the Mediterranean & the Roman Provinces*, Oxford, 1992.
- Pensabene 2002
- Pensabene, P., “Il fenomeno del marmo nel mondo romano”, De Nuccio, M. – Ungaro, L. (eds.), *I marmi colorati della Roma imperiale*, Padua, 2002, 3–68.
- Pulak – Rogers 1994
- Pulak, C. – Rogers, E., “The 1993-1994 Turkish Shipwrecks Survey”, *The Institute of Nautical Archaeology Quarterly*, 21/4, 1994, 17-21.
- Purpura 1977
- Purpura, G., “Un relitto con un carico di marmo a Capo Granitola (Mazara)”, *SiciliaArcheologica*, 10/33, 1977, 55-59.
- Purpura 1983
- Purpura, G., “La Nave di Marmot”, *Archeologia Viva*, 2, 1983, 44-48.
- Purpura 1991
- Purpura, G., “Nuovi rinvenimenti sottomarini nella Sicilia occidentale”, Gianfrotta, P.A. (ed.), *Atti, TVRassegna di Archeologia subacquea*, Edizioni P&M Associati, Messina, 1991, 135-46.
- Rockwell 1993
- Rockwell, P., *The Art of Stoneworking: A Reference Guide*, Cambridge, 1993.
- Rose et al. 2007
- Rose, C. B. – Tekkök, B. – Körpe, R. – Aylward, W. – Giese, S. – Hübner, C. – Lawall, M.

- Tucker, C. J. – Rigsby, K., “Granicus River Valley Survey Project, 2004-2005”, *Studia Troica*, 17, 2007, 65-150.
- Royal 2008
- Royal, J. G., “Discovery of Ancient Harbour Structures, in Calabria, Italy, and Implications for the Interpretation of Nearby Sites”, *International Journal of Nautical Archaeology*, 37/1, 2008, 49-66.
- Russel 2011
- Russel, B., “Lapis transmarinus: stone-carrying ships and the maritime distribution of stone in the Roman Empire”, D. Robinson – A. Wilson (eds.), *Maritime Archaeology and Ancient Trade in the Mediterranean*, Oxford, 2011, 139-156.
- Russel 2013
- Russel, B., *The Economics of the Roman Stone Trade*, New York, 2013.
- Throckmorton 1987
- Throckmorton, P., *History from the Sea: Shipwrecks and Archaeology*, Mitchell Beazley, London, 1987.
- Tykot – Herrmann 2006
- Tykot, R. – Herrmann, J., Isotope Analyses of Marble from the MFA-Boston: Sources Used in Assos and for Roman Portraits from Central Italy, Jockey P. (ed.), Proceedings of the 8th International Meeting of the Association for the Study of Marbles and Other Stones in Antiquity (ASMOSIA) in Aix-en-Provence, France, June 12-16, 2006, L'Atelier Méditerranéen, Aix-en-Provence, 2006.
- Waelkens 1982
- Waelkens, M., “Carrières de marbre en Phygie”, *Le Marbre. II. Journées De L'industrie Minière*, 3/1981/Namur; *Musee R. Art Histoire; Da, Bruxelles*, 1982, 33-55.
- Walker 1985
- Walker, S., “The Marble Quarries of Proconnesus: Isotopic Evidence for the Age of the Quarries and for the Lenos-Sarcophagi Carved at Rome”, Pensabene P. (ed.), *Marmi antichi: Problemi d'impiego, di restauro e di identificazione*, Studi Miscellanei 26, L'Erma di Bretschneider, Rome, 1985, 57-68
- Walker 1988
- Walker, S., “From West to East: Evidence for a Shift in the Balance of Trade in White Marbles”, Herz, N. – Waelkens, M. (eds.), *Classical Marble: Geochemistry, Technology, Trade*, Kluwer, Boston, 1988, 187-95.
- Walker – Matthews 1997
- Walker, S. – Matthews, K.J., ‘The marbles of the Mausoleum’, in I. Jenkins – G. B. Waywell (eds.), *Sculptors and sculpture of Caria and the Dodecanese*, London, 1977, 49-59.
- Ward-Perkins 1958

- Ward-Perkins, J.B., “Four Roman Garland Sarcophagi in America”, *Archaeology*, 11, 1958, 98-104.
- Ward-Perkins 1971
- Ward-Perkins, J.B., *Quarrying in Antiquity: Technology, Tradition and Social Change*, (Mortimer Wheeler Archaeological Lecture British Academy 1971), London, 1971.
- Ward-Perkins 1980 Ward-Perkins, J.B., “The Marble Trade and Its Organization: Evidence from Nicomedia”, *Memoirs of the American Academy in Rome*, The Seaborne Commerce of Ancient Rome: Studies in Archaeology and History, 36, Rome, 1980, 325-38.
- Zoldfoldi – Satir 2003
- Zoldfoldi, J. – Satir, M., “Provenience of White Marble Building Stones in the Monuments of Ancient Troia”, Wagner, G. A. – Pernicka, E. – Uerpmann, H.-P. (eds.), *Troia and the Troad: Scientific Approaches*, Berlin and New York, 2003, 203-22.

Lakedaimonion	Lapis Lacedaemonius Sparta	250 denari
Porphyrites	Mısır kırmızı porphyri	250 denari
Dokimeion	Frygia Mermeri	200 denari
Numedikon	Numidia antik sarısı (Tunus)	200 denari
Lukullion	Afrika Mermeri (İzmir)	150 denari
Thessalon	Theselya antik yeşili (Yunanistan)	150 denari
Pyrrhopoikilon	Aswan graniti (Mısır)	100 denari
Karystion	Euboea'dan Cipollino (Yunanistan)	100 denari
Klaudianon	Cebel Fatira'dan Granito del foro (Mısır)	100 denari
Herakieiotikon	Herakleia Latmos (Türkiye)	75 denari
Tripontikon	Mercan kırmızısı Vezirhan, Bilecik Bithynia	75 denari
Euthydemianon	?	60 denari
Lesbion	Lesbos Mermeri (Yunanistan)	50 denari
Thasion	Thasos Mermeri (Yunanistan)	50 denari
Skyrianon	Skiros Adası (Yunanistan)	40 denari
Prokonnesion	Marmara Adası (Türkiye)	40 denari
Anakastenon	?	40 denari
Potamogallenon ?	Frygia ya da Bithynia Mermeri (Türkiye)	40 denari

Tab. 1. Diokletianus'un Tavan Fiyatlar Fermanı'ndaki mermer çeşitleri ve fiyatları

Res. 1. Kızılburun Batığı'nın dağılım şeması (Carlson – Aylward 2010, 147, fig. 3)

Res. 2. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen Şile Batığı'na ait bir yarı işlenmiş heykel (Berlinghieri – Paribeni 2011, 65, fig. 2).

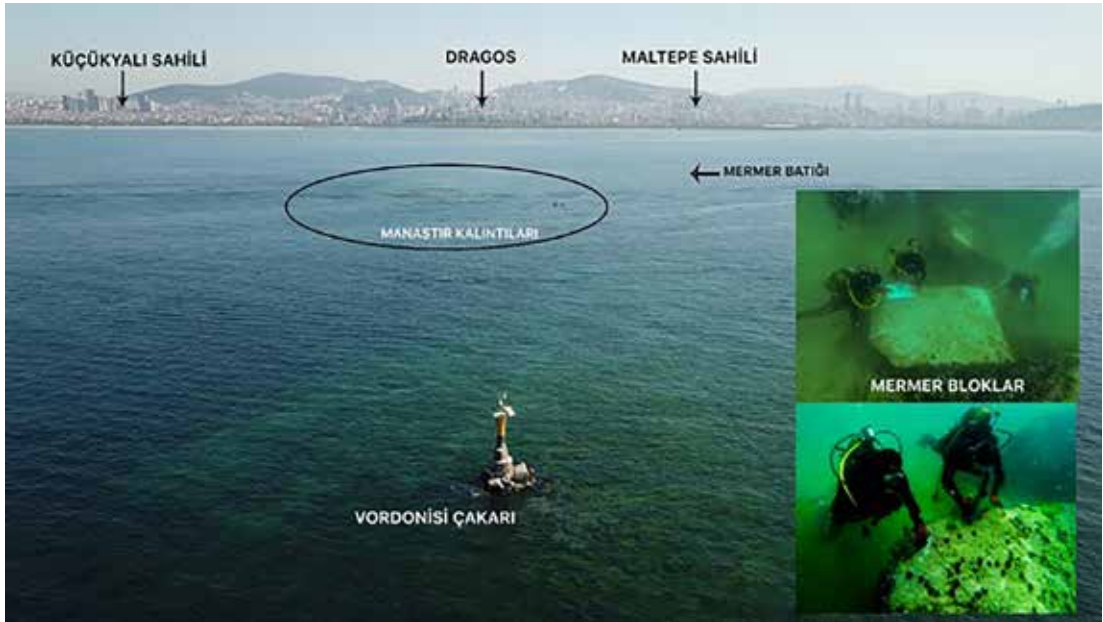
Res. 3. Cape Granitola A Batiği (Baletti et al. 2015, 8, fig. 2)

Res. 4. Punta Scifo D Batiği'nin üç boyutlu dağılım şeması (Beltrame et al. 2016, 299, fig.4)

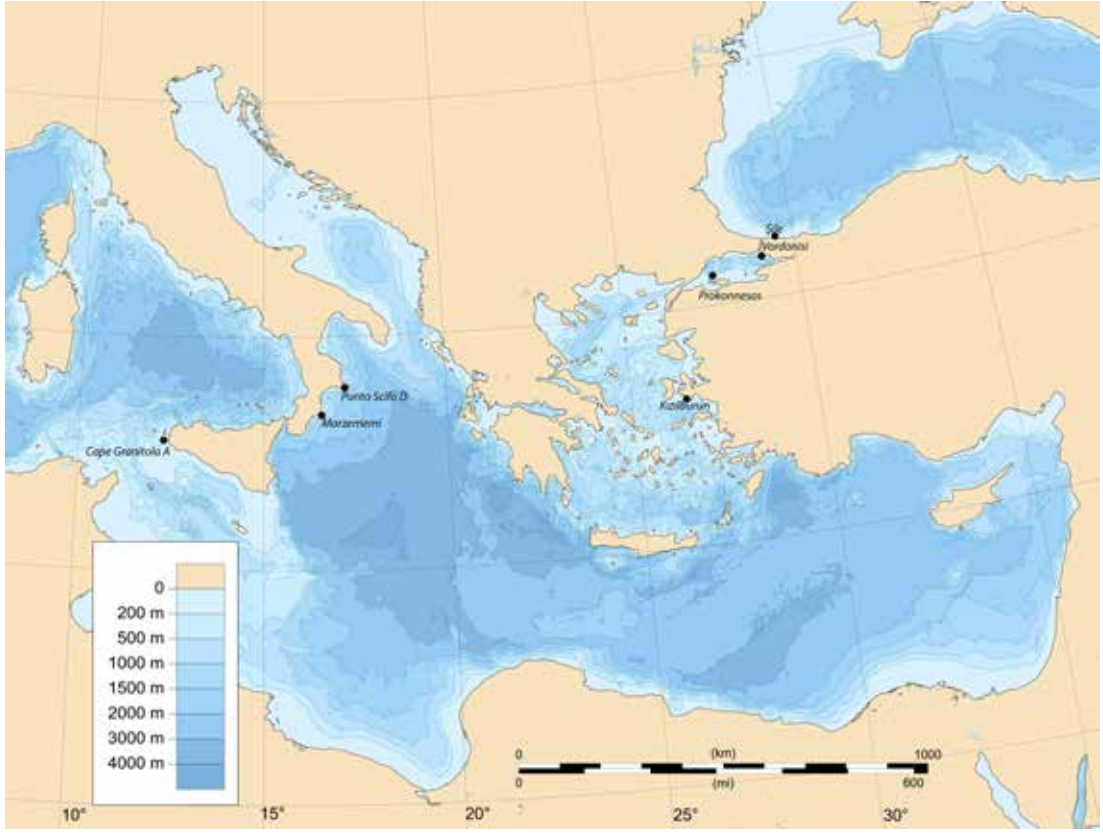
Res. 5. Marzememi "Kilise Batığı" (Baletti et al. 2015, 8, fig. 1)

Res. 6. Vordonisi Mermer Batığı (Bilir 2021, 381, fig. 1)

Res. 7. 1998 yılında Saraylar Köyü'nden bulunmuş bir mezar steli üzerindeki navis marmorum betimi (Jones – Günsenin 2021, 46, fig. 2)

Har. 1. Prokonnesos kökenli mermer batıklarının dağılım haritası